

LEGISLATIVNI OKVIR ZA EUROPSKO MEĐUNARODNO PRIVATNO PRAVO PREMA UGOVORU O EUROPSKOM USTAVU IZ 2004.

*Prof. dr. sc. Vilim Bouček **

UDK 341.932(4)EU

061.1(4)EU

Pregledni znanstveni rad

Primljeno: svibanj 2006.

Autor u radu prikazuje odredbe Ugovora o europskom Ustavu iz 2004. koje u budućem europskom pravu pro futuro određuju pravni temelj za legislativno uređenje europskog međunarodnog privatnog prava.

Iako analizirane odredbe Ugovora o europskom Ustavu iz 2004. predvidivo neće stupiti na snagu 1. studenog 2006. kako je prvotno planirano, one se, prema stajalištu autora, u dijelu koji uređuje europsko međunarodno privatno pravo neće bitno mijenjati ni u eventualno izmijenjenim i/ili dopunjenim odredbama sadašnjeg Ugovora o europskom Ustavu od 29. listopada 2004.

Ključne riječi: europsko međunarodno privatno pravo, Ugovor o europskom Ustavu iz 2004.

1. UVOD

Opći pravni okvir važećeg europskog međunarodnog privatnog prava uređen je odredbama Ugovora iz Amsterdama od 2. listopada 1997.¹ i Ugovorom iz Nice od 21. veljače 2001.² kojim su izmijenjene odredbe Ugovora o Europskoj

* Dr. sc. Vilim Bouček, profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Trg maršala Tita 14, Zagreb

¹ Vidi: OJ EC 1997, C-340/01. Ugovor iz Amsterdama stupio je na snagu 1. svibnja 1999. Njegov puni naziv glasi: Ugovor iz Amsterdama o izmjeni Ugovora o Europskoj uniji, Ugovora o osnivanju Europske zajednice kao i nekih s njima povezanih pravnih akata. Također vidi: BGBl, 1998., II, str. 387, i ispravak BGBl, 1999., II, str. 416.

² Vidi: ABLE.G Nr. C 80 od 10. ožujka 2001. Ugovor iz Nice stupio je na snagu 1. veljače 2003. Njegov puni naziv glasi: Ugovor iz Nice od 26. veljače 2001. o izmjenama

uniji od 7. veljače 1992. (u nastavku rada: UEU) i Ugovora o osnivanju Europske zajednice od 25. ožujka 1957. (u nastavku rada: UEZ).³

Impresivna dinamika aktivnosti nadležnih tijela EU na izgradnji EU vidljiva je po tome što je donošenjem Ugovora iz Nice iz 2001. prihvaćena spoznaja da se u okviru dosadašnjih izmjena i dopuna osnivačkih ugovora više ne može graditi građanima bliska, transparentna i trgovački sposobna Unija.⁴ Stoga je u okviru Ugovora iz Nice prihvaćena Izjava o budućnosti EU⁵ čime je položen kamen temeljac za daljnji reformski proces. I već u prosincu iste 2001. započinje jedno novo eurointegracijsko razdoblje. Aktivnosti EU na stvaranju novog institucionalnog uređenja EU započele su ili, točnije rečeno, nastavljene su na zasjedanju Vijeća EU 15. prosinca 2001. na kojem su šefovi država i vlada donijeli Laekensku deklaraciju o budućnosti Europe kojom je utemeljena Konvencija⁶ o budućnosti Europe. Otpočinjanjem njezina rada 28.

Ugovora o Europskoj uniji, Ugovora o osnivanju Europskih zajednica kao i nekih s njima povezanih pravnih akata. Također vidi: BGBl, 2001., II, str. 1667. Prvobitno je bilo predviđeno da će ratifikacija Ugovora iz Nice pred nacionalnim parlamentima država članica EU biti završena do kraja 2002., ali je taj rok prekoračen, pa je Ugovor stupio na snagu kako je gore navedeno.

³ Pročišćeni tekst UEZ i UEU objavljen je u ABl. EU 2002 C 325/1.

⁴ Streinz, Rudolf, *Europarecht*, 6., izmijenjeno i dopunjeno izdanje, C.F. Müller Verlag, Heidelberg, 2003., str. 24 i dalje.

⁵ ABl. EU 2001 C 80/85.

⁶ Engleski: “**Convention** on the future of Europe”, njemački: “**Konvent** zur Zukunft Europas”. Iako se naziv “Konvent” u našoj pravnoj literaturi, baš kao i u engleskoj, prevodi izrazom “**Konvencija**” (usp. Smerdel, Branko, Temeljni problemi ustavnog izbora u Europskoj uniji, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 3-4/2003., str. 509-527), izraz “Konvencija” ne smijemo povezivati s izrazom (međunarodni) “ugovor” u smislu čl. 1, st. 1, t. a) Bečke konvencije o pravu međunarodnih ugovora (NN RH 16/1993., kao i u: Lapaš, Davorin i Šošić, Trpimir Mihael, priredili: Međunarodno javno pravo: izbor dokumenata; suradnici: Bakotić, Božidar, Ibler, Vladimir, Seršić, Maja, Vajić, Nina, Vukas, Budislav, III., izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2005, str. 72), jer bismo mogli reći da u navedenom kontekstu naziv Konvencija **u formalnom smislu** najviše odgovara hrvatskom izrazu “**povjerenstvo**”, a **sadržajno označava** specifično, *ad hoc* (te otuda pod znakom navoda) “zakonodavno” tijelo EU, koje kao “**raspravni forum**” (njem. izraz “Diskussionsforum”) radi na (pripremi) izradi ustavnog teksta, pa je u tom (sadržajnom) smislu izraz “Konvencija” bliži općim izrazima “sastanak, skupština, zbor” (usp. Klaić, Bratoljub, Veliki rječnik stranih riječi, Zora, Zagreb, 1974., str. 697) nego (asocijacijskom/asocijativnom) izrazu “ugovor”.

veljače 2002. eurointegracijski proces ostvaruje novu kvalitativnu razinu.⁷ Cilj Konvencije bio je predložiti okvire i strukturu EU, koji će udovoljiti daljnjem učinkovitom, transparentnom i demokratskom razvitku EU, očekivanjima europskih građana glede funkcioniranja europskih institucija kao i zahtjevima suvremene globalizacije.⁸

Konvencija o budućnosti Europe, pod predsjedanjem bivšeg francuskog predsjednika Valéryja Giscarda d'Estainga zasjedala je od 1. ožujka 2002. i do 18. srpnja 2003. izradila i Vijeću EU predala Nacrt ugovora o europskom Ustavu.⁹ Ugovor o europskom Ustavu usuglašen je 18. lipnja 2004. u Bruxellesu na konferenciji šefova država i vlada¹⁰ te svečano potpisan u Rimu 29. listopada 2004.¹¹ Taj tzv. "treći Rimski ugovor" objavljen je 16. prosinca 2004.¹² Tako je postavljen završni kamen europske zgrade izgradnja koje je započela u ranim pedesetim godinama prošlog stoljeća.¹³ Međutim, time taj okvir "vladavine slobode" nije do kraja dovršen. Prema sadašnjem stanju (svibanj 2006.), Ugovor o europskom Ustavu prihvaćen je u šesnaest država članica EU, dok su ga na svojim referendumima Francuska i Nizozemska odbile.¹⁴ Iako se o europskom Ustavu na sličan način treba odlučivati i u ostalim državama članicama EU, nakon najave Ujedinjenog Kraljevstva da će odgoditi svoju odluku o tom važ-

⁷ To je formalno vidljivo iz činjenice što se izmjenama i dopunama tzv. osnivački ugovori o EZ/EU više ne doraduju, mijenjaju i dopunjuju, već započinje rad na Ugovoru za europski Ustav odnosno na donošenju europskog Ustava.

⁸ Usp. Thun-Hohenstein, Christoph/ Cede, Franz/ Hafner, Gerhard, *Europarecht*, četvrto, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, Wien, 2003., str. 254.

⁹ CONV 850/03 (18. 7. 2003).

¹⁰ Usp. Fischer, Klemens H., *Der Europäische Verfassungsvertrag*, Nomos, Baden-Baden, 2005. (u nastavku rada: *Der Europäische Verfassungsvertrag*), str. 15.

¹¹ Hummer, Waldemar/Vedder, Christoph, *Europarecht in Fällen*, četvrto, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Nomos/Manz, Baden-Baden, 2005., str. V.

¹² Njem. "Vertrag über eine Verfassung für Europa (ABl. EU 2004. C 310, 1), engl. "Treaty establishing a Constitution for Europe (Official Journal of the European Union, 2004/C 310/01), franc. "Traité établissant une Constitution pour l'Europe (Journal officiel de l'Union européenne 2004/C 310/01).

¹³ Usp. Fischer, Klemens H., *Der Europäische Verfassungsvertrag*, str. 15 i dalje.

¹⁴ Obvezujući referendum održan je u Francuskoj 29. svibnja 2005. i na njemu se više od 54% Francuza izjasnilo protiv europskog Ustava, a na neobvezujućem referendumu koji je 1. lipnja 2005. održan u Nizozemskoj više od 61% Nizozemaca izjasnilo se protiv europskog Ustava.

nom europskom pitanju i pravnom aktu, postalo je izvjesno da europski Ustav neće stupiti na snagu 1. studenog 2006., kako je prvotno planirano.¹⁵

Izražavajući stajalište da se odredbe europskog međunarodnog privatnog prava¹⁶ i u eventualnim izmijenjenim i/ili dopunjenim odredbama sadašnjeg teksta Ugovora o europskom Ustavu od 29. listopada 2004. neće bitno mijenjati, temu ovoga rada i nadalje držimo važnom i aktualnom, to više što je Republika Hrvatska 4. listopada 2005. ušla u pregovore s dvadesetpetoricom iz EU.¹⁷ Dakle, u ovom radu analizirat ćemo one odredbe o legislativnom uređenju europskog međunarodnog prava koje još uvijek nisu na snazi, ali su prirodna normativna ekstenzija važećih odredaba o europskom međunarodnom pravu o kojima Hrvatska danas (svibanj 2006.) vodi pregovore (zasad) s Europskom komisijom u poglavlju *Pravda, sloboda i sigurnost*, kao jednoj od 35 tema koje se analizira i daje ocjena o usklađenosti hrvatskog zakonodavstva s pravnom stečevinom EU (zasad tzv. eksplanatorni screening).

Stoga ćemo u nastavku rada nakon uvoda, u drugom dijelu iznijeti glavna obilježja Ugovora o europskom Ustavu iz 2004., pa nakon toga u trećem dijelu rada usporediti važeće odredbe europskog prava sadržane u čl. 65. Ugovora o osnivanju EZ koje uređuju pravni temelj europskog međunarodnog privatnog prava, s onima koje *pro futuro* u Ugovoru o europskom Ustavu iz 2004. određuju pravni okvir budućeg europskog mpp-a. Na kraju rada dajemo zaključne napomene.

¹⁵ Iako se i glede Ugovora o europskom Ustavu iz 2004. ponavlja povijest pomicanja rokova za usklađivanje i donošenje temeljnih akata EU, jer slično je bilo npr. i sa stupanjem na snagu Ugovora iz Maastrichta iz 1992., kao i s Ugovorom iz Nice iz 2001., ova nam se kriza po svojim obilježjima i spominjanim razlozima čini dubljom i opasnijom, jer se (između ostalog) govori i o "krizi identiteta u EU", koju možemo shvatiti kao paradigmu za mnogobrojne probleme nastale u eurointegracijskom procesu.

¹⁶ O razvitku europskog međunarodnog privatnog prava od pedesetih godina do Ugovora iz Nice vidi više u: Bouček, Vilim, Izvori europskog međunarodnog privatnog prava, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 53, br. 3-4/2003., str. 737-757 (u nastavku rada: Izvori); kao i u: Bouček, Vilim, Europsko međunarodno privatno pravo kao integracijsko pravo, Hrvatska pravna revija, br. 2/2004., str. 1-13 (u nastavku rada: Europsko mpp).

¹⁷ Pregovori najavljeni za početak 2005. (usp. IPRax, 4/2004., str. II) odgođeni su odlukom EZ, ali su ipak otpočeli u utorak, 4. listopada 2005. u Luxembourg, za vrijeme austrijskog predsjedanja Europskom unijom.

2. GLAVNA OBILJEŽJA UGOVORA O EUROPSKOM USTAVU IZ 2004.

Ugovor o europskom Ustavu iz 2004. objedinjuje i sažima dosadašnje ugovore o osnivanju EZ te Ugovor o EU kao i dodanu mu Povelju temeljnih prava EU.¹⁸ Prema europskom Ustavu, sadašnje zajednice, EZ i Euroatom,¹⁹ gube pravnu osobnost i prerastaju u Europsku uniju koja će stupanjem na snagu Ugovora o europskom Ustavu imati vlastitu pravnu osobnost (čl. I-7.).²⁰

Europski Ustav sadržava 448 članaka i podijeljen je na četiri dijela.²¹

U prvom dijelu daju se odrednice (definicije) i ciljevi Unije (čl. I-1. do čl. I-8.), temeljna prava i unijsko državljanstvo (čl. I-9. i čl. I-10.), nadležnost Unije (čl. I-11. do čl. I-18.), organi (institucije) i uređenje Unije te druga pitanja nadležnosti Unije (čl. I-19. do čl. I-60.).

U drugom dijelu europskog Ustava sadržana je Povelja temeljnih prava EU²² koju su Konvent i Konferencija šefova država i vlada u lipnju 2004. samo nebitno izmijenili²³ (čl. II-61. do čl. II-114.).

U trećem dijelu europskog Ustava uređuje se područja zajedničkih politika i načini djelovanja Unije (čl. III-115. do čl. III-436.).

U četvrtom dijelu europskog Ustava sadržane su opće i završne odredbe (čl. IV-437. do čl. IV-448.).²⁴

Europsko međunarodno privatno pravo, ustrojeno na Ugovoru iz Amsterdama iz 1997. i Ugovoru iz Nice iz 2001., na koncepcijski sličan način kao u

¹⁸ Vijeće je Povelju svečano proklamiralo u Nici 7. prosinca 2000. (ABl. Nr. C 364/1, kao i Europa-Recht, 18. izdanje, C.H. Beck, München, 2003., str. 235 do 246).

¹⁹ Europska zajednica za ugljen i čelik prestala je postojati 23. srpnja 2002. protekom roka od 50 godina, shodno Ugovoru kojim je bila osnovana.

²⁰ "Unija ima pravnu osobnost" (čl. I-7. Ugovora o europskom Ustavu.).

²¹ Međutim, treba naglasiti da su i 36 pripadajućih protokola kao i svi dodaci Ugovoru, u smislu čl. IV-442, sastavni dijelovi Ugovora o europskom Ustavu. Tekst Ustava obuhvaća ukupno 482 tiskane stranice. Iako je riječ o "zakonu nad zakonima", njegova preglednost je uistinu upitna, pa je u tom smislu veoma blizak duhu pruskog općeg zemaljskog prava iz 1794.

²² ABl. EU C 364, 1.

²³ Stix-Hackl, Christine/ Dossi, Harald, u: Doralt, Werner (Hrsg.), Europarecht - Verfassungsrecht der Europäischen Union, osmo izdanje, Lexis Nexis ARD Orac, Wien, 2004., str. 314.

²⁴ Vidi više o tome u: Fischer, Klemens H., Der Europäische Verfassungsvertrag.

važećem pravnom sustavu europskog prava,²⁵ uređeno je i u Ugovoru o europskom Ustavu iz 2004. Međutim, veoma je zanimljiv nov pravni pristup i novi naglasci koji se u novom uređenju europskog međunarodnog privatnog prava u budućem europskom Ustavu nude.

3. EUROPSKO MEĐUNARODNO PRIVATNO PRAVO U UGOVORU O EUROPSKOM USTAVU IZ 2004.

3.1. Važeći pravni ustroj europskog međunarodnog privatnog prava u odredbama europskog prava

U čl. 65. Ugovora o EZ²⁶ sadržan je popis mjera uključenih u pravosudnu suradnju u građanskim predmetima, a u t. b) iste odredbe izrijekom se, uz “specifičnu” terminologiju, navodi pravni temelj za uređenje europskog mpp-a.²⁷

Čl. 65. Ugovora o EZ glasi:

“Mjere u području pravosudne suradnje u građanskim predmetima s prekograničnim obilježjem, potrebne za nesmetano djelovanje unutarnjeg tržišta i koje treba donijeti prema čl. 67., uključuju:

a) poboljšati i pojednostavniti

- sustav prekogranične dostave sudskih i izvansudskih podnesaka;
- suradnju u izvođenju dokaza;

²⁵ Vidi više o tome u: Bouček, Vilim, *Europsko mpp*, str. 5.

²⁶ Iako su za pravni ustroj europskog međunarodnog privatnog prava također relevantne i odredbe članaka 95., 293. i 300. UEZ, u ovom radu referiramo se samo na čl. 65. UEZ, jer je to stožerna odredba u kojoj se prema stajalištu suvremene pravne doktrine nalazi težište legislativnih nadležnosti EZ za uređenje europskog mpp-a. Također se na čl. 65. UEZ već ustaljeno, u okviru svojih nadležnosti, poziva i Europska komisija, a odgovarajuća odredba Ugovora o europskom Ustavu iz 2004. koju ćemo analizirati u nastavku ovog rada (vidi o tome u ovom radu infra, pod 3.2.), jedino je usporediva s čl. 65. važećeg UEZ.

²⁷ Sintagmu “kolizijskih odredaba i odredaba o izbjegavanju sukoba nadležnosti u državama članicama” označujemo uobičajenim kolokvijalnim izrazom europsko mpp i rabi-mo kao viši rodni pojam za europsko mpp u užem smislu i europsko međunarodno građansko procesno pravo. Vidi: Brechmann, Winfried, u: Calliess, Christian/ Ruffert, Mattias (Hrsg.), *Kommentar des Vertrages über die Europäische Union und des Vertrages zur Gründung der Europäischen Gemeinschaft*, Neuwied, Kriftel, Luchterhand, 1999., str. 795, rubni br. 7.

- priznanje i ovrhu sudskih i izvansudskih odluka u građanskim i trgovačkim predmetima;

b) unaprijediti ujednačenost važećih kolizijskih odredaba i odredaba o izbjegavanju sukoba nadležnosti u državama članicama;²⁸

c) ukloniti zapreke za nesmetano odvijanje građanskih postupaka, a prema potrebi unaprijediti ujednačenost važećih propisa o građanskom postupku u državama članicama.”

Ovaj popis navedenih mjera ne uzima se konačnim,²⁹ pa EZ može odrediti i urediti i druga pravna pitanja iz pravosudne suradnje u građanskim predmetima, pod pretpostavkom da je riječ o predmetima koji imaju prekogranično obilježje te da je njihovo pravno uređenje potrebno za pravilno funkcioniranje unutarnjeg tržišta³⁰ na području EU.³¹

Shodno odredbama čl. 61, t. c)³² i čl. 65. UEZ, europsko mpp uređuje se europskim sekundarnim pravom³³, pri čemu je uredba Vijeća dominantan

²⁸ Ibid.

²⁹ Dakle, čl. 65. UEZ ne navodi taksativno, već egzemplifikativno (primjerima) popis mjera koje ulaze u pravosudnu suradnju u građanskim predmetima, ali sve to pod pretpostavkom da te norme ispunjavaju određene pretpostavke (vidi u nastavku ovog rada, infra, te u djelu u sljedećoj bilješci).

³⁰ Usp. Basedow, Jürgen, EC Regulations in European Private Law, u: Private Law in the International Arena - From National Conflict Rules Towards Harmonization and Unification - Liber Amicorum Kurt Siehr, The Hague, Asser Press, 2000. (u nastavku rada: EC Regulations), str. 20.

³¹ Širina tumačenja čl. 65. UEZ testirat će se u skoro vrijeme i u raspravi i brzini eventualnog donošenja uredbe za uvođenje europskog postupka u sporovima male vrijednosti iz 2005., koja je danas (ožujak 2006.) u fazi prijedloga. Prijedlogom navedene uredbe predviđa se na području EU u rješavanju sporova u iznosu do 2.000 eura što jednostavnije, brže i jeftinije utuživanje i donošenje presude najkasnije u roku šest mjeseci. Rasprava o tom pitanju pokazat će je li upitan iznos izražen u eurima, ali i čl. 65. UEZ kao pravna osnova za tu uredbu. Vidi: KOM (2005) 87 endgültig, 2005/0020 (COD).

³² Čl. 61, t. c) UEZ početna je odredba i sastavnica glave IV (bivša glava IIIa) pod nazivom *Viza, azil, useljavanje i druge politike odnose se na slobodno kretanje osoba*, koja glasi: “Radi postupne izgradnje prostora slobode, sigurnosti i pravnog prostora, Vijeće donosi ... c) mjere u području pravosudne suradnje u građanskim predmetima prema članku 65;” (Prijevod: V. Bouček.)

³³ Usp. von Bar, Christian/Mankowski, Peter, Internationales Privatrecht, Band I, Allgemeines Lehren, 2. Auflage, Verlag C.H. Beck, München, 2003. (u nastavku rada: von Bar/Mankowski, Internationales Privatrecht), str. 136, rubni br. 39.

nadnacionalni pravni izvor kojim se u procesu komunitarizacije³⁴ u najvišem stupnju unificira europsko mpp.³⁵

3.2. Odredbe europskog međunarodnog privatnog prava u Ugovoru o europskom Ustavu iz 2004.

3.2.1. Buduće europsko međunarodno privatno pravo - sastavnica prava EU

U Ugovoru o europskom Ustavu iz 2004. pravni temelj za legislativno uređenje europskog međunarodnog privatnog prava uređen je u trećem dijelu treće glave četvrtog poglavlja i trećem odjeljku, odredbama čl. III.-269., koje glase:

ODJELJAK 3. PRAVOSUDNA SURADNJA U GRAĐANSKIM PREDMETIMA

Članak III.-269.³⁶

“(1) Unija razvija pravosudnu suradnju u građanskim predmetima s prekograničnim obilježjima³⁷, koja počiva na načelu uzajamnog priznanja sudskih

³⁴ O tom pojmu vidi u: Bouček, Vilim, *Europsko mpp*, str. 2-3 i 5-6. Usp. također: von Bar/Mankowski, *IPR*, str. 152, rubni br. 61.

³⁵ Usp. Kropholler, Jan, *Internationales Privatrecht, einschliesslich die Grundbegriffe des Internationalen Zivilverfahrensrechts*, 5. neubearbeitete Auflage, Mohr Siebeck, Tübingen, 2004. (u nastavku: *Internationales Privatrecht*), str. 75. Također vidi o tome, u: Bouček, Vilim, *Izvori*, str. 738-739 i str. 743-744.

³⁶ Prijevod odredbe čl. III-269. Ugovora o europskom Ustavu iz 2004. sadržan je i u najnovijem integralnom prijevodu Ustava EU, koji je preveden izrazom “Ugovor o Ustavu za Europu (Ustav Europske unije)”, u: ADRIAS, zbornik radova Zavoda za znanstveni i umjetnički rad Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Splitu, svezak 13 (ur. Davorin Rudolf), Zagreb-Split, 2006., str. 139 i 140 (u nastavku rada: E-UST 2004.-HAZU) Naš prijevod odredbe čl. III-269. Ugovora o europskom Ustavu iz 2004. razlikuje se u pojedinim pravnim izrazima koji su, prema našem stajalištu, uobičajeni u hrvatskom međunarodnom privatnom pravu. Na razlike u prijevodima upozorit ćemo u nastavku ovog rada.

³⁷ U čl. III-269. u E-UST 2004.-HAZU rabi se izraz “s prekograničnim posljedicama” koji nije u duhu hrvatske mpp terminologije.

i izvansudskih odluka.³⁸ Ta suradnja može obuhvatiti donošenje mjera za usklađivanje pravnih propisa država članica³⁹ (engl. *laws and regulations of the Member States*; franc. *dispositions législatives et réglementaires des Etats membres*, njem. *Rechtsvorschriften der Mitgliedstaaten*).⁴⁰

(2) U svrhe stavka 1., posebice ako je to potrebno za nesmetano djelovanje unutarnjeg tržišta, kroz europske zakone ili okvirne zakone (engl. *framework laws*, njem. *Rahmengesetz*, franc. *loi-cadre*) odredit će se mjere koje trebaju osigurati sljedeće:

- a) uzajamno priznanje⁴¹ i ovrhu sudskih i izvansudskih odluka⁴² između država članica;
- b) prekograničnu dostavu sudskih i izvansudskih podnesaka⁴³;

³⁸ U čl. III-269. u E-UST 2004.-HAZU rabi se izraz “uzajamnog priznavanja presuda i odluka u izvansudskim predmetima”.

Kao prvo, riječ je o *priznanju* (a ne o “priznavanju”) odluka (vidi glavu drugu - Postupak *priznanja* ... pravorijeka i čl. 47. hrvatskog Zakona o arbitraži /NN RH 88/2001./, kao i glavu četvrtu *Priznanje* ... stranih sudskih odluka i čl. 88. hrvatskog Zakona o međunarodnom privatnom pravu (ZRS) /NN RH 53/91).

Kao drugo, čl. III-269. u E-UST 2004.-HAZU uzima u obzir samo englesku verziju teksta, dok je npr. u njemačkoj verziji teksta Ugovora o europskom Ustavu iz 2004. riječ i o priznanju “*sudskih i izvansudskih odluka*.”

Kao treće, stilizacija čl. III-269. u E-UST 2004.-HAZU ne vodi računa o tome da je u hrvatskoj pravnoj terminologiji izraz “odluka” viši rodni pojam, a izraz “presuda” niži rodni pojam (u odnosu prema odluci), pa je takvim prijevodom učinjena i pravnologička pogreška.

³⁹ Čl. III-269. st. 1. u E-UST 2004.-HAZU prihvaća (francusko-englesku) razlikovnost “zakona i drugih propisa država članica”.

⁴⁰ I dok se u njemačkoj verziji teksta Nacrta ugovora o europskom Ustavu od 18. srpnja 2003. (CONV 850/0 (18. 7. 2003), u čl. III-170. pravi razlika između “pravnih i upravnih propisa” (njem. *Rechts- und Verwaltungsvorschriften*), u verziji usuglašenog Ugovora o europskom Ustavu od 29. listopada 2004. rabi se samo izraz “pravni propisi” (njem. *Rechtsvorschriften*). Ako bismo se ipak odlučili za englesku ili francusku verziju teksta, tada bismo preporučili slobodniji prijevod u smislu “zakona i podzakonskih akata”, a ta nas sintagma opet vraća na izraz “pravni propisi”.

⁴¹ Vidi primjedbu supra, u bilješci br. 38.

⁴² Ibid.

⁴³ Engleski izraz *document* na njemački jezik preveden je izrazom *Schriftstück* - “spis”, što se engleski može izraziti i kao *instrument*, *paper*, *record* i *writing*, pa bi se u hrvatskoj verziji teksta “podnesak” odnosno “dokument” moglo i šire prevesti izrazom “pismo”. Ipak, držimo da je izraz “podnesak” (shvaćen u najširem smislu) najadekvatniji pravni (procesni) izraz.

c) ujednačenost kolizijskih normi i propisa za izbjegavanje sukoba nadležnosti;⁴⁴

d) suradnju pri izvođenju dokaza;

e) učinkovit pristup pravu; pravosudnim tijelima;

f) uklanjanje zapreka za nesmetano odvijanje građanskih postupaka, a prema potrebi unapređenje ujednačenosti važećih propisa o građanskom postupku u državama članicama;

g) razvitak alternativnih metoda rješavanja sporova;

h) promicanje daljnje izobrazbe sudaca i sudskih službenika.

(3) Iznimno od st. 2., mjere u obiteljskopравnim odnosima s prekograničnim obilježjem odredit će se u europskim zakonima ili okvirnim zakonima Vijeća. O njima se odlučuje jednoglasno nakon očitovanja Europskog parlamenta.

Vijeće može na prijedlog Komisije donijeti europsku odluku (zaključak) (engl. *adopt a European decision*, njem. *einen Europäischen Beschluss erlassen*, fran. *adopter une décision européenne*),⁴⁵ prema kojoj (kojem) će se uređivati aspekti obiteljskog prava s prekograničnim obilježjem, koji mogu biti predmet pravnih akata donesenih nakon redovitog zakonodavnog postupka. Vijeće donosi zaključak jednoglasno, nakon očitovanja Europskog parlamenta.” (Prijevod V. Bouček.)

Kad je u Ugovoru o europskom Ustavu iz 2004. riječ o usklađivanju “kolizijskih normi i propisa za sprečavanje sukoba nadležnosti” (čl. III-269, st. 2, t. c), tada se navedenom odredbom uređuje **pravni temelj za buduće europsko međunarodno privatno pravo**,⁴⁶ sastavnica kojeg su i posebne odredbe

⁴⁴ U t. c), st. 2, čl. III-269. Ugovora o europskom Ustavu sadržana je, baš kao i u čl. 65. Ugovora o EZ, “specifična” terminologija. Sintagmu “kolizijskih odredaba i odredaba o sprečavanju sukoba nadležnosti” označavamo uobičajenim kolokvijalnim izrazom europsko mpp i rabimo kao viši rodni pojam za europsko mpp u užem smislu i europsko međunarodno građansko procesno pravo. Usp. Brechmann, Winfried, op. cit. u bilješci 27, kao i Siehr, Kurt, Internationales Privatrecht, Deutsches und europäisches Kollisionsrecht für Studium und Praxis, C.F. Müller Verlag, Heidelberg, 2001., str. 568-569.

⁴⁵ U ovom slučaju odlučili smo se za izraz “odluka”, jer odgovara i engleskoj i francuskoj veziji teksta. Iako je taj hrvatski izraz viši rodni pojam za npr. presude, rješenja i zaključke, pa je previše općenit, držimo da ipak sadržajno bolje odgovara nego njemački izraz “zaključak” (*Beschluss*), jer se tom odlukom uređuju pitanja u europskom pravu koja očito nisu procesnopravnog karaktera, na što bi hrvatski (neuporabljeni) izraz “zaključak” mogao (krivo) sugerirati i asocirati.

⁴⁶ U duhu hrvatske pravne terminologije, kao i terminologije u germanskom pravnom krugu kontinentalnoeuropskog prava, u navedenoj odredbi Ugovora o europskom Ustavu iz 2004. riječ je o (europskom) “međunarodnom privatnom pravu (u užem smislu)” i

europskog obiteljskog prava⁴⁷ kojima se uređuju mjere za “obiteljskopravne odnose s prekograničnim obilježjem” (čl. III-269, st. 3.).

Polazeći od dosadašnje geneze europskog međunarodnog privatnog prava, a posebice od rasprave koja je prethodila donošenju gore navedene odredbe, držimo da postoji veoma velika vjerojatnost da se, kao što smo već prije istaknuli, odredbe o uređenju europskog mpp-a u Ugovoru o europskom Ustavu iz 2004. neće bitno mijenjati. Upravo stoga, u nastavku rada navodimo najvažnije odlike budućeg pravnog okvira za uređenje europskog mpp-a.

3.2.2. *Europsko međunarodno privatno pravo - dio pravosudne suradnje u građanskim predmetima*

U Ugovoru o europskom Ustavu iz 2004., baš kao i u čl. 65. UEZ, europsko međunarodno privatno pravo tretira se i nadalje kao dio pravosudne suradnje u građanskim predmetima (čl. III-269, st. 1.).

Pravosudna suradnja u građanskim predmetima, pak, jedna je od sastavnica koja, uz politiku granične kontrole, azil i imigracijsku politiku⁴⁸, pravosudnu suradnju u kaznenim predmetima⁴⁹ i policijsku suradnju,⁵⁰ čini prostor sloboda i sigurnosti te pravni prostor,⁵¹ što je ujedno određeno i kao cilj Unije “ponuđen njezinim građankama i građanima” (čl. I-3, st. 2. Ugovora o europskom Ustavu).

3.2.3. *Europsko međunarodno privatno pravo i načelo uzajamnog priznanja*

Ugovor o europskom Ustavu iz 2004. eksplicitno određuje da europsko mpp, kao sastavnica pravosudne suradnje u građanskim predmetima, “počiva

(europskom) “međunarodnom građanskom procesnom pravu”. Kao viši rodni pojam za navedene rabi se pojam “europsko međunarodno privatno pravo” (u širem smislu), a u njemačkoj terminologiji sve se više afirmira i (istoznačni) izraz *Europäisches Kollisionsrecht*.

⁴⁷ One su “posebne” zbog procedure donošenja. Vidi infra, u nastavku rada pod 3.2.6.

⁴⁸ Čl. III-265. do čl. III-268. Ugovora o europskom Ustavu.

⁴⁹ Čl. III-270. do čl. III-274. Ugovora o europskom Ustavu.

⁵⁰ Čl. III-275. do čl. III-277. Ugovora o europskom Ustavu.

⁵¹ Odjeljak IV. (čl. III-257. do čl. III-277.) trećeg poglavlja treće glave u trećem dijelu Ugovora o europskom Ustavu.

na načelu uzajamnog priznanja sudskih i izvansudskih odluka” (čl. III-269, st. 1.).

To znači da se npr. osobno ime koje je osoba stekla u jednoj državi članici EU treba priznati i u svim drugim državama članicama. U istom se smislu i odluka suda ili drugog ovlaštenog tijela donesena u jednoj državi članici u drugim državama članicama treba načelno promatrati tako kao da je tu odluku donio vlastiti sud ili drugo ovlašteno tijelo države priznanja.

Međutim, postojanje različitih kolizijskih pravila u državama članicama EU suprotno je izgradnji “prostora sloboda i sigurnosti te pravnog prostora”. Naime, posljedica različitih kolizijskih pravila država članica jest da se na jednu privatnopravnu situaciju u jednoj državi članici EU prosuđuje po jednom, a u drugoj državi članici EU po drugom mjerodavnom pravu.

Taj problem može se u EU pravno prevladati na dva načina. Jedan je način ujednačivanjem kolizijskih pravila država članica EU. Drugi mogući način je upravo onaj određen u čl. III-269, st. 1. Ugovora o europskom Ustavu iz 2004., a to je određivanjem uzajamnog priznanja. Pri tome se za primijenjeno pravo kao rezultat kolizijskopravnog upućivanja ne pita. Na taj se način u međunarodnom privatnom pravu otvara velika dilema: treba li kolizijskopravno uređenje privatnopravnih situacija s prekograničnim obilježjem zamijeniti obvezom priznanja?⁵² Iako se načelo uzajamnog priznanja može činiti suvremenim trendom u europskom mpp-u, njegova idejna osnova u pravnoj je praksi već poznata.

Tako se npr. u Haaškoj konvenciji o sklapanju braka i priznanju valjanosti braka od 14. ožujka 1978.⁵³ i u Haaškoj konvenciji o zaštiti djece i suradnji u predmetima međunarodnog posvojenja od 29. svibnja 1993.⁵⁴ obvezuje države stranke priznati brak koji je u jednoj državi stranci valjano sklopljen odnosno priznati posvojenje koje je u državi stranci valjano zasnovano, ne ocjenjujući pritom valjanost tog braka odnosno zasnivanje tog posvojenja po pravu na koje upućuju kolizijske norme države priznanja.⁵⁵

⁵² Vidi o tome: Jayme, Erik/Kohler, Christian, *Europäisches Kollisionsrecht 2001: Anerkennungsprinzip statt IPR?*, IPRax 2001., str. 501.

⁵³ Usp. Sajko, Krešimir, *Međunarodno privatno pravo, IV.*, izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Narodne novine, Zagreb (u nastavku rada: MPP), str. 65.

⁵⁴ *Ibid.*, str. 66.

⁵⁵ Usp. Lagarde, Paul, *Développements futurs du droit international privé dans une Europe en voie d'unification: quelques conjectures*, *RabelsZ* 2004., str. 225, 229 i dalje.

Također, u postupku priznanja učinaka stranih sudskih odluka, sud države priznanja priznat će stranu odluku (ako nije suprotna njegovu javnom poretku) premda je sud države odluke pri njezinu donošenju primijenio neko drugo pravo, različito od onoga na koje upućuje pravo države priznanja.

Ne ulazeći dalje u načelo uzajamnog priznanja kao važnu odrednicu pravosudne suradnje u građanskim predmetima, pa time i za europsko međunarodno privatno pravo kao njegovu sastavnicu, valja naglasiti da je ono kao načelo istaknuto ne samo u trećem dijelu Ugovora o europskom Ustavu iz 2004. (čl. III-269.) već se ističe i u prvom dijelu istog (budućeg) izvora europskog prava, i to kao posebna odredba o prostoru sloboda i sigurnosti te pravnom prostoru (čl. I-42.) Prema navedenoj odredbi, Unija izgrađuje prostor sloboda, sigurnosti i pravni prostor, među ostalim načinima, i “promicanjem uzajamnog povjerenja između nadležnih tijela vlasti država članica, posebice na temelju uzajamnog priznanja sudskih i izvansudskih odluka;” (čl. I-42, st. 1, t. b) Ugovora o europskom Ustavu iz 2004.).

Tako pravno pozicionirano, načelo uzajamnog priznanja u europskom odnosno europskom međunarodnom privatnom pravu želi dodatno afirmirati ukidanje potrebe vođenja posebnog postupka egzekviture stranih sudskih odluka u privatnopravnim predmetima te istodobno minimalizira razloge za odbijanje priznanja strane sudske odluke donesene na području jedne od država članica EU. Međutim, budući da načelo uzajamnog priznanja u europskom međunarodnom privatnom pravu još uvijek nije precizno određeno, odnosno označuje “pojam koji može značiti sve i ništa”,⁵⁶ to onda znači da u EU tek predstoji legislativna i sudska aktivnost koja bi navedenu pravnu sintagmu trebala sadržajno definirati. Opetovno pojavljivanje načela uzajamnog priznanja u Ugovoru o europskom Ustavu iz 2004. ujedno potvrđuje i pravopolitički trend sve manjeg ponderiranja važnosti javnog poretka (države priznanja) kao negativne pretpostavke za priznanje.⁵⁷

Osim sudskih, načelo uzajamnog priznanja navodi i “izvansudske odluke”. Ako taj izraz tumačimo u smislu Uredbe Vijeća br. 44/2001. od 22. prosinca 2000. o sudskoj nadležnosti, priznanju i ovrsi odluka u građanskim i trgovačkim

⁵⁶ Riječ je o sudskoj odluci koja je donesena u drugoj državi članici EU.

⁵⁷ O javnom poretku kao pretpostavci za priznanje stranih sudskih odluka u europskom mpp-u vidi više u: Bouček, Vilim, Utjecaj ljudskih prava kao specifične sastavnice europskog prava na međunarodno privatno pravo, Hrvatska pravna revija, br. 12/2004., str. 64-73.

predmetima (u nastavku rada: BU I),⁵⁸ tada on obuhvaća javne isprave i s njima izjednačene sporazume o obvezama uzdržavanja zaključene s upravnim vlastima, kao i one koje su oni ovjerili (čl. 57. st. 1. i 2. BU I). Također i pravorijeke (arbitražnih sudova) treba podvesti pod pojam izvansudskih odluka, to više što ih u važećem europskom pravu navodi čl. 293. UEZ, koji u Ugovoru o europskom Ustavu iz 2004. nema odgovarajući normativni pandan.

Iako pitanje uzajamnog priznanja u europskom pravu pokazuje snažan trend te je istodobno veoma pogodan način za izgradnju “prostora sloboda i sigurnosti te pravnog prostora”, to pravno pitanje bit će sigurno i dalje predmet rasprava u (europskom) međunarodnom privatnom pravu.

3.2.4. Europsko međunarodno privatno pravo - kolizijsko pravo unutarnjeg tržišta (EU)

Europsko mpp kao sastavnica pravosudne suradnje u građanskim predmetima ograničeno je, kao i u važećem čl. 65. UEZ, na mjere koje su potrebne “za nesmetano djelovanje unutarnjeg tržišta”.

To znači da nadležnost Unije za donošenje odgovarajućih mjera postoji kad su građanski predmeti koje treba urediti na određeni način povezani s tržišnim slobodama ili tržišnom politikom koja se na njih odnosi. U tom je smislu nadležnost Unije za uređenje “kolizijskih normi i propisa za sprečavanje sukoba nadležnosti” i dalje regionalno ograničena samo na države članice EU. *A contrario*, navedene **odredbe Unije ne bi se primjenjivale za uređenje pravosudne suradnje u građanskim predmetima (i) u pravnim odnosima s trećim državama.**

Suprotno tome, nadležnost Unije u pravosudnoj suradnji u građanskim predmetima bila bi opća i popularno rečeno globalna kad navedeno ograničenje ne bi postojalo.⁵⁹

Upravo je na takav način i bila stilizirana odredba čl. III-170, st. 2. Nacrta ugovora o europskom Ustavu od 18. srpnja 2003.⁶⁰ koja nije ograničavala

⁵⁸ Vidi: Službeni list Europske unije, L 12 od 22. prosinca 2001. i BU I u prijevodu prof. Sajka, u: Sajko, Krešimir, MPP, str. 507-533.

⁵⁹ O tom pravnom pitanju vidi više, u: Jayme, Erik/Kohler Christian, *Europäisches Kollisionsrecht 2000: Interlokales Privatrecht oder universelles Gemeinschaftsrecht?*, IPRax 2000., str. 454-465.

⁶⁰ Vidi: CONV 850/03 (18.7. 2003) te još raniju verziju teksta u dokumentu CONV 848/03 (9. 7. 2003), kad je u čl. III-165. Nacrta ugovora o europskom Ustavu od 9. srpnja 2003. bila sadržana opća odredba europskog međunarodnog privatnog prava.

primjenu "za nesmetano djelovanje unutarnjeg tržišta". Ta varijanta omogućivala je da odredbe koje sadržavaju mjere za uređenje pravosudne suradnje u građanskim predmetima imaju opći doseg, dakle i na pravne odnose s trećim državama.

Prateći genezu sadržaja čl. III-269. Ugovora o europskom Ustavu od 29. listopada 2004., možemo utvrditi da je u sadašnjem tekstu europskog Ustava prihvaćena ona verzija opće norme europskog mpp-a koja nadležnost Unije ograničava na uređenje prekogranične suradnje na području unutarnjeg tržišta, baš kako ju je i predlagala Radna grupa X. konvencije⁶¹ pri izradi Nacrta ugovora o europskom Ustavu.

Dakle, čl. III-269. Ugovora o europskom Ustavu iz 2004. kao i sadašnji čl. 65. UEZ sadržavaju identično ograničenje pri određivanju nadležnosti za uređenje europskog mpp-a, koja je razgraničena između one koju imaju tijela EZ, s jedne, te nacionalni parlamenti država članica EU, s druge strane. Međutim, čak i u varijanti prihvaćanja odredbe čl. 170-III Nacrta ugovora o europskom Ustavu iz 2003., prema kojoj bi nadležnost Unije bila šira,⁶² ta nadležnost Unije ipak ne bi bila isključiva. Ona bi također, kao i predložena (pa i važeća) nadležnost, ulazila u "područja s podijeljenom nadležnošću".

To znači da **prema Ugovoru o europskom Ustavu iz 2004.** pravosudna suradnja u građanskim predmetima, a time i **europsko međunarodno privatno pravo** kao njegova sastavnica, **ulazi u područje s podijeljenom nadležnošću**. Naime, shodno podjeli nadležnosti unutar EU, Unija u pitanju uređenja "prostora sloboda i sigurnosti te pravnog prostora" svoju nadležnost dijeli s državama članicama Unije (čl. I-14, st. 2, t. j) Ugovora o europskom Ustavu iz 2004.). Ako se odredbama Ugovora o europskom Ustavu iz 2004. određuje da Unija s državama članicama na području pravosudne suradnje u građanskim predmetima, pa time i za europsko mpp kao njegovu sastavnicu, ima podijeljenu nadležnost, tada Unija i države članice EU imaju zakonodavnu nadležnost donositi obvezujuće akte (čl. I-12, st. 2, reč. 1.) Države članice ostvaruju svoju nadležnost ako to ne iskoristi Unija ili ako odluči da se tom svojom ovlašću više neće koristiti (čl. I-12, st. 2, reč. 2.).

⁶¹ Vidi: Dok. CONV 426/02 (2. 12. 2002).

⁶² Vidi: Jayme, Erik/Kohler Christian, *Europäisches Kollisionsrecht 2003: Der Verfassungskonvent und das Internationale Privat- und Verfahrensrecht*, IPRax 2003., str. 486.

3.2.5. *Opća pravna osnova za usklađivanje pravnih propisa država članica u europskom međunarodnom privatnom pravu*

Kao protuteža opisanom ograničenju pravosudne suradnje u građanskim predmetima na mjerne za nesmetano djelovanje unutarnjeg tržišta određuje se i opća podloga za “donošenje mjera za usklađivanje pravnih propisa država članica” (čl. III-269, st. 1, reč. 2. Ugovora o europskom Ustavu iz 2004.).

Ta odredba može poslužiti kao opća pravna osnova za donošenje onih propisa koje također, pokaže li se potreba, treba uskladiti, iako nisu sadržani u st. 2, čl. III-269. Ugovora o europskom Ustavu iz 2004.

Ako bi se, pak, pravna sintagma “donošenje mjera za usklađivanje pravnih propisa država članica” najšire tumačila, tada bi ona mogla obuhvatiti i usklađivanje materijalnog prava.⁶³

3.2.6. *Specifičnost legislativnog postupka za donošenje odredaba europskog međunarodnog obiteljskog prava*

U okviru europskog međunarodnog privatnog prava kao sastavnice europskog prava, u Ugovoru o europskom Ustavu iz 2004. posebno se uređuje pitanje europskog međunarodnog obiteljskog prava.

Dok su mjere iz st. 2, čl. III-269. Ugovora o europskom Ustavu iz 2004. sadržane u zakonima i okvirnim zakonima koje zajednički donose Vijeće i Europski parlament, u postupku donošenja europskog međunarodnog obiteljskog prava specifično je to što mjere za uređenje tog dijela europskog prava jednoglasno donosi Vijeće nakon očitovanja Europskog parlamenta.

3.2.7. *Važnost Europskog suda za europsko međunarodno privatno pravo - meminisse iuvabit*

Kako za važeće, tako i za europsko međunarodno privatno pravo *pro futuro*, odredbe kojeg će se temeljiti na budućem europskom Ustavu, veoma je važna praksa Europskog suda (Sud EZ) kao “motora” eurolintegracijskog procesa. Njegova dosadašnja aktivnost, iako nevoljka u smislu izbjegavanja

⁶³ Ibid.

izričitog pozivanja na međunarodno privatno pravo⁶⁴, dala je poseban pečat međunarodnom privatnom pravu i očitovala se u čestom “koraku ispred” (tradicionalno inertnijeg) “europskog zakonodavca”. Zbog toga je uvijek dobro zapamtiti (*meminisse iuvabit*): uz legislativna pravna rješenja europskog mpp-a i nadalje će biti važna moderatorska uloga Europskog suda izražena kroz njegove presude, (posebice) uz primjenu sustavnog i teleološkog tumačenja europskog međunarodnog privatnog prava.⁶⁵

4. ZAKLJUČNE NAPOMENE

U Ugovoru o europskom Ustavu iz 2004. pravosudna suradnja u građanskim predmetima, uz politiku granične kontrole, azil i imigracijsku politiku te pravosudnu suradnju u kaznenim predmetima i policijsku suradnju, postaje jedna od vlastitih politika Unije koja čini prostor sloboda i sigurnosti te pravni prostor, što je ujedno određeno i kao cilj Unije (čl. I-3, st. 2.). Budući da je europsko međunarodno privatno pravo u Ugovoru o europskom Ustavu iz 2004., baš kao i u čl. 65. UEZ, određeno kao važna sastavnica pravosudne suradnje u građanskim predmetima (čl. III-269, st. 2, t. c), tada i ono pridonosi postizanju tog istog cilja EU.

Kao i u važećem čl. 65. UEZ, tako i u tekstu Ugovora o europskom Ustavu iz 2004., europsko mpp ograničeno je na mjere koje su potrebne “za nesmetano djelovanje unutarnjeg tržišta” (čl. III-269, st. 2.). Tom sadržajnom stilizacijom europsko mpp reducira se na kolizijsko pravo unutarnjeg tržišta EU i ne bi se primjenjivalo u pravnim odnosima s trećim državama. Time je, dakle, propuštena prigoda odredbama europskog međunarodnog privatnog prava dati univerzalni karakter primjene.

Kao protuteža opisanom ograničenju pravosudne suradnje u građanskim predmetima, određuje se opća pravna osnova za “donošenje mjera za usklađivanje pravnih propisa država članica” (čl. III-269, st. 1, reč. 2.). Ona omogućuje, baš kao i tumačenje važećeg čl. 65. UEZ, da se lista mjera iz te odredbe europskog prava ne uzima konačnom za usklađivanje pravnih propisa država članica koje

⁶⁴ Usp. npr. presudu Europskog suda od 9. ožujka 1999., Rs. C-212/97. u predmetu *Centros*.

⁶⁵ Vidi o tome: Bouček, Vilim, Europski sud i tumačenje europskog međunarodnog privatnog prava, Hrvatska pravna revija, br. 7-8/2005., str. 27-31.

bi eventualno trebalo harmonizirati. To se dakako odnosi i na autonomno međunarodno privatno pravo država članica EU, koje nije sadržano u st. 2, čl. III-269. Ugovora o europskom Ustavu iz 2004.

Shodno Ugovoru o europskom Ustavu iz 2004., predviđeno je da europsko međunarodno privatno pravo “počiva na načelu uzajamnog priznanja sudskih i izvansudskih odluka” (čl. III-269, st. 1.). Iako se to načelo može tumačiti usko: kao princip afirmacije ukidanja potrebe vođenja posebnog postupka egzekviture stranih sudskih odluka u privatnopravnim predmetima i princip minimalizacije razloga za odbijanje priznanja strane sudske odluke, pa tako i sve manjeg ponderiranja važnosti javnog poretka kao negativne pretpostavke za priznanje, ali i široko: kao princip koji može (?) zamijeniti međunarodno privatno pravo, njegovo točno značenje i tumačenje danas još nije moguće preciznije odrediti.

Ali, uz navedena legislativna rješenja, treba imati na umu i sljedeće: samo uz uvid i dobro poznavanje suplementirajuće aktivnosti Europskog suda izražene kroz njegovu sudsku praksu možemo cjelovito i točno spoznati kako sadašnje, tako i buduće europsko međunarodno privatno pravo.

Sve navedene odlike suvremenog europskog međunarodnog privatnog prava sadržane u Ugovoru o europskom Ustavu iz 2004. bit će eventualno opetovano razmatrane. Predmnijevamo da se u toj prigodi one neće, izvan opcija razmatranih u ovom radu, bitno izmijeniti odnosno dopuniti te da će potom biti ratificirane od svih država članica EU i postati sastavnicom europskog Ustava.

Međutim, eventualno ponovno razmatranje odredaba Ugovora o europskom Ustavu iz 2004. moglo bi potaknuti kreatore eurointegracijskog procesa da u toj prigodi pokažu i veću spremnost da se europsko međunarodno privatno pravo kao sastavnica pravosudne suradnje u građanskim predmetima u europskom pravu (još mnogo) sustavnije uredi.

Summary

Vilim Bouček *

LEGISLATIVE FRAMEWORK FOR EUROPEAN PRIVATE INTERNATIONAL LAW ACCORDING TO THE TREATY ESTABLISHING A CONSTITUTION FOR EUROPE OF 2004

In this article the author gives a presentation of the provisions of the Treaty establishing a Constitution for Europe of 2004 which determine the legal basis for regulation of European private international law. Although the analyzed provisions of this “third Treaty of Rome” of 29 October 2004 did not come into force on 1 November 2006 as it had been originally planned, it was expected that they would not be, in the author’s opinion, even in the case of the revised and/or enlarged provisions of the present Treaty establishing a Constitution for Europe, essentially changed in the part regulating European private international law.

The same as in Article 65 of the EC Treaty, the Treaty establishing a Constitution for Europe of 2004 determines European private international law as an important component of judicial cooperation in civil matters (Article III-269, paragraph. 2, item c), whose provisions do not have universal application but are limited to the measures necessary “for the proper functioning of the internal market” (Article III-269. paragraph 2). By this, European private international law has been reduced to the conflict of laws of the internal market of the EU and it would not be applicable to legal relations with third countries.

The general legal basis for “the adoption of measures for the approximation of laws and regulations of the Member States” (Article III-269, paragraph. 1, sentence 2) enables, the same as the interpretation of Article 65 of the EC Treaty in force, adjustment of legal regulations of the Member States which should be potentially harmonized and which are not contained in paragraph 2, Article III-269 of the Treaty establishing a Constitution for Europe of 2004. This, of course, also refers to autonomous private international law of the Member States of the EU.

Although future European private international law is to be based on “the principle of mutual recognition of judgments and decisions in extrajudicial cases” (Article III-

* Vilim Bouček, Ph. D., Professor, Faculty of Law, University of Zagreb, Trg maršala Tita 14, Zagreb

269, paragraph 1 and Article I-42, paragraph 1, item b) of the Treaty establishing a Constitution for Europe of 2004), only the future case law will show whether this principle should be interpreted narrowly: as the principle of affirmation of the abolition of the need to conduct special recognition proceedings of foreign court decisions in civil law matters and as the principle of minimization of the reasons for the rejection of recognition of foreign court decisions, and therefore reducing evaluation of the importance of public order as a negative presumption for recognition, or widely: as the principle which may(?) substitute for private international law.

For future as well as for European private international law in force, the role of the supplementing and moderating function of the European Court is also important, which is, (particularly) in the sense of systematic and teleological interpretation, realized by the interpretation of European law in case law.

The last, but not the least important, possible reconsideration of the provisions of the Treaty establishing a Constitution for Europe of 2004 could, in the optimistic variant, stimulate the creators of the European integration process to show greater readiness to regulate European private international law, as a component of judicial cooperation in civil matters in European law, more systematically.

Key words: European private international law, Treaty establishing a Constitution for Europe of 2004

Zusammenfassung

Vilim Bouček**

**DER LEGISLATIVE RAHMEN FÜR DAS EUROPÄISCHE
INTERNATIONALE PRIVATRECHT GEMÄß DEM VERTRAG ÜBER
EINE VERFASSUNG FÜR EUROPA VON 2004**

In dieser Arbeit stellt der Autor die Bestimmungen des Vertrags über eine Verfassung für Europa von 2004 dar, in denen die Rechtsgrundlage für die Regelung des europäischen Internationalen Privatrechts zu sehen ist. Obwohl die analysierten Bestimmungen dieses „dritten Römischen Vertrages“ vom 29. Oktober 2004 nicht, wie ursprünglich geplant, am 1. November 2006 in Kraft treten, werden sie in dem Teil, der das europäische Internationale Privatrecht regelt, nach Einschätzung des Autors auch in allenfalls geänderten und/oder ergänzten Bestimmungen des heutigen Europäischen Verfassungsvertrages voraussichtlich im Wesentlichen erhalten bleiben.

Gerade so wie in Art. 65 EGV wird auch im Europäischen Verfassungsvertrag von 2004 das europäische Internationale Privatrecht als wichtiger Bestandteil der justiziellen Zusammenarbeit in Zivilsachen bestimmt (Art. III-269 Abs. 2c), dessen Bestimmungen keine universelle Anwendung finden, sondern sich auf die für ein „reibungsloses Funktionieren des Binnenmarktes“ (Art. III-269 Abs. 2) erforderlichen Maßnahmen beschränken. Damit wird das europäische Internationale Vertragsrecht auf das Kollisionsrecht für den EU-Binnenmarkt eingengt und käme in Rechtsbeziehungen mit Drittstaaten nicht zur Anwendung.

Die allgemeine Rechtsgrundlage für den „Erlass von Maßnahmen zur Angleichung der Rechtsvorschriften der Mitgliedstaaten“ (Art. III-269 Abs. 1 S. 2) ermöglicht ebenso wie die Auslegung des geltenden Art. 65 EGV die Angleichung der Rechtsvorschriften der Mitgliedstaaten, die eventuell zu harmonisieren wären und nicht durch Art. III-269 des Europäischen Verfassungsvertrages von 2004 abgedeckt sind. Dies bezieht sich selbstredend auch auf das autonome Internationale Privatrecht der EU-Mitgliedstaaten.

Obwohl das zukünftige europäische Internationale Privatrecht auf dem „Grundsatz der gegenseitigen Anerkennung gerichtlicher und außergerichtlicher Entscheidungen“ beruhen soll (Art. III-269 Abs. 1 und Art. I-42 Abs. 1 b des Europäischen Verfassungsvertrages von 2004), wird erst die kommende Rechtsprechung zeigen, ob dieser

** Dr. Vilim Bouček, Professor an der Juristischen Fakultät in Zagreb, Trg maršala Tita 14, Zagreb

Grundsatz eng auszulegen ist, also auf die Abschaffung des zwingenden Einsatzes des Sonderverfahrens des Exequatur ausländischer Gerichtsentscheidungen in privatrechtlichen Sachen hinausläuft, die Gründe für die Nichtanerkennung einer ausländischen Gerichtsentscheidung minimalisiert und so auch die Bedeutung der öffentlichen Ordnung als negativer Voraussetzung für die Anerkennung geringer gewichtet, oder weit aufzufassen ist, nämlich als Prinzip, welches das Internationale Privatrecht ablösen kann (?).

Für das zukünftige wie für das geltende europäische Internationale Privatrecht ist die supplementierende und moderierende Funktion des Europäischen Gerichtshofes (Gerichtshof der Europäischen Gemeinschaften) von Bedeutung, die insbesondere im Sinne einer systematischen und teleologischen Auslegung durch die Interpretation des europäischen Rechts auf dem Wege der Rechtsprechung verwirklicht wird.

Und schließlich ist eine erneute Diskussion über die Bestimmungen des Europäischen Verfassungsvertrages von 2004 von der optimistischen Warte aus als Chance dafür zu betrachten, dass die Schöpfer des europäischen Integrationsprozesses mehr Bereitschaft zeigen, das europäische Internationale Privatrecht als Bestandteil der justiziellen Zusammenarbeit in Zivilsachen auch systematisch zu regeln.

Schlüsselwörter: europäisches Internationales Privatrecht, Europäischer Verfassungsvertrag von 2004